

9 Hou een stoel vrij!

Doelstelling

Kinderen leren dat het belangrijk is om je in een ander in te leven, je voor te stellen hoe een ander zich voelt. Ze ontdekken wat voor effect hun eigen gedrag op een ander heeft.

Verantwoording

Kinderen wordt geleerd om voor zichzelf op te komen en hun eigen gevoelens te verwoorden. Vaak is de mening van kinderen over zaken, het perspectief van waaruit zij hun keuzes maken, direct gekoppeld aan hun gevoelens.

Het is belangrijk dat kinderen leren niet alleen vanuit het 'ik-perspectief' te denken en handelen, maar ook vanuit het 'wij-perspectief'. De gevoelens en meningen van anderen moeten medebepalend zijn voor hun eigen keuzes. Dit is de basis van gastvrijheid. Het betekent dat mensen niet leven in gesloten cirkels, maar dat er altijd een opening is waardoor een vreemdeling binnen kan komen.

Benodigheden

- * werkblad 8b
- * werkblad 9a
- * stoelen (één meer dan de aanwezige kinderen)
- * muziekcassette met vrolijke dansmuziek voor de stoelendans
- * zigeunerverhaal op werkblad 9b
- * slinger met papieren vlaggetjes

Overzicht van de werkwijze

1. Gesprek naar aanleiding van deel acht van het Jozefverhaal, met behulp van het ingevulde werkblad 8b.
2. U leest het negende deel van het Jozefverhaal.
3. U vraagt aan de kinderen of Jozef van te voren wist wat zijn vader graag zou willen.
4. Invullen werkblad 9a.
5. Stoelendans.
6. Gesprek naar aanleiding van de stoelendans.
7. U leest samen met de kinderen het Zigeunerverhaal op werkblad 9b.

Uitwerking van de werkwijze

1. U vraagt de kinderen wat zij nog weten van het verhaal dat de vorige bijeenkomst is verteld. U vraagt de kinderen het ingevulde werkblad 8b erbij te pakken en vraagt hun wat Jozef volgens hen nu zal gaan doen.
U vertelt niet aan de kinderen wat Jozef zal doen!

2. Samen met de kinderen leest u het negende deel van het Jozefverhaal.
3. U vraagt de kinderen wat Jozef uiteindelijk heeft gedaan. Komt dat overeen met de antwoorden die de kinderen bij verwerkingsvorm 1 gegeven hebben?
Vraag aan de kinderen of Jozef ook aan zijn vader moest denken toen hij zijn broers weer zag. Zou Jozef weten wat zijn vader zou willen dat hij deed? Het antwoord is dat Jozef het niet over zijn hart kon verkrijgen om Benjamin, de lievelingszoon van zijn vader, vast te houden, want daarmee zou hij zijn vader een heel groot verdriet doen. In plaats daarvan maakt hij zich bekend en nodigt zijn broers en vader uit om bij hem te komen wonen.
4. U deelt aan de kinderen werkblad 9a. Op dit werkblad staan een aantal situaties afgebeeld die kunnen leiden tot paniek en chaos. De kinderen vullen in wat zij kunnen doen om de persoon die in de chaos is, te helpen: de leerkracht (stil zijn en niet voor hun beurt praten), hun ouders (helpen afwassen en opruimen), een ander kind dat valt (helpen opstaan, eventueel wond schoonmaken en zondig troosten). De kinderen moeten zich voor de antwoorden in de ander inleven. Geef eventueel zelf een paar voorbeelden: grote berg met vuilnis, oude man of vrouw die met veel te zware tassen loopt, kind dat door groep andere kinderen wordt gepest, enz.
5. **Stoelendans**
Wijze van spelen: In de ruimte wordt een kring stoelen (één stoel minder dan er kinderen zijn) neergezet en binnen die kring een bus of een doos met een aantal briefjes waarop nummers staan. Wanneer er 15 kinderen spelen dan zijn er veertien briefjes met nummers van 1 tot en met 14; wanneer er 22 kinderen zijn dan zijn er 21 briefjes met nummers van 1 tot en met 21. Terwijl de muziek speelt, bewegen de kinderen in een kring om de stoelen heen. Zodra de muziek stopt, moeten de kinderen ogenblikkelijk op een stoel gaan zitten. Degene die geen stoel heeft, valt af en trekt een nummer uit de doos of de bus. Daarna wordt één stoel uit de kring gehaald, en de muziek begint weer.
De laatste die in het spel blijft, wint.
De stoelendans gaat verder, maar nu in de tegengestelde richting. Het kind dat gewonnen heeft, danst alleen om de ene stoel. Als de muziek stopt, wordt er een stoel bijgezet en het kind met het hoogste nummer gaat daarop zitten. De dans gaat door tot iedereen weer terug is in het spel. Samen dansen de kinderen om de stoelen. Als de muziek stopt, wordt er een laatste stoel bijgezet (er is nu dus één stoel meer dan er kinderen zijn).
6. Na de stoelendans vraagt u aan de kinderen voor wie de stoel die overbleef bestemd zou kunnen zijn? Wie zouden ze als gast voor deze stoel kunnen uitnodigen, wie heeft behoefte aan die stoel?
Nadat de kinderen hun suggesties hebben gedaan, wordt de stoel bij de twee stoelen van de prins en prinses in de halve cirkel geplaatst en versierd met papieren vlaggetjes. Maar voordat de vlaggetjes worden opgehangen, schrijven de kinderen eerst de personen die zij zouden willen uitnodigen op de vlaggetjes.
7. U leest samen met de kinderen het zigeunerverhaal op werkblad 9b. In dit verhaal zijn de buurtbewoners, na lang beraad, bereid de zigeuners in de buurt op te nemen. Zij zullen er geen probleem van maken als deze een feest willen organiseren. De hele buurt wordt trouwens bij dat feest uitgenodigd!
U heeft met de kinderen een kort gesprek over het verhaal, waarin u met name vraagt waarom de mensen toch bereid waren de zigeuners gastvrijheid te verlenen.
Zouden we de zigeuners niet als gast kunnen uitnodigen voor de lege stoel?

Zie voor verdere informatie bij de toelichting onder het kopje: **Gastvrijheid**

De kinderen kunnen deze symbolen ook tekenen op een van de mandala's van hoofdstuk 4. U kunt deze mandala's, wanneer ze klaar zijn, eventueel op de kopieermachine vergroten en ze in de school of de buurt als borden ophangen.

5. Nadat u de bovenstaande verwerking heeft behandeld, gaat u kort in op het onderwerp pesten. U laat de kinderen nogmaals associëren op het woord 'pesten' (slachtoffer, ruzie, goedmaken, ringen aan elkaar geven, nachtmerrie, enz.) en bespreek met de kinderen nog eens de regels en afspraken die in eerdere bijeenkomsten aan de orde zijn geweest. In deze laatste bijeenkomst maken de kinderen met elkaar afspraken om te zorgen dat er niet meer gepest wordt. Deze afspraken worden genoteerd in een **pestprotocol**. Dit pestprotocol wordt op een groot vel papier op een centrale en zichtbare plaats in de school opgehangen.
6. Tot slot zingen de kinderen het vredesliedje van werkblad 10d en dansen een feestelijke dans rondom de stenen cirkel, met gebruikmaking van de danskaartjes uit hoofdstuk zeven. Ieder kind krijgt nu een kaartje.

Tekst van het vredeslied

1. Elk land dat heeft een woord,
je hebt het vast wel eens gehoord,
een woord dat streelt, een woord dat heelt,
dat is het woord voor vrede.

Refrein:

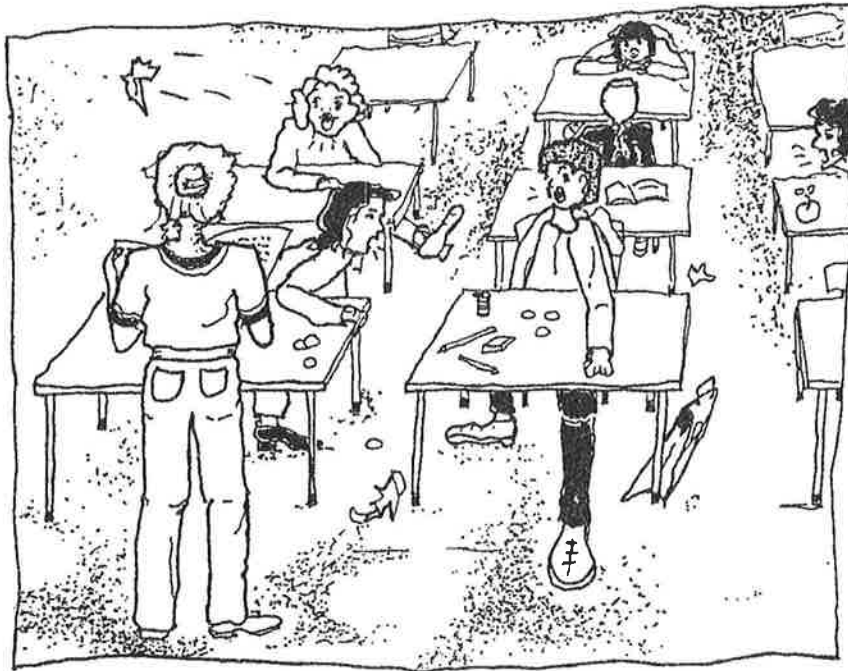
Frieden, vrede en shalom,
zing het mee, het is en droom,
zing het mee met harde stem,
zing het elke morgen.

Peace en pace en geluk,
zing het mee, het kan niet stuk.
Zing het mee zo goed je kan,
zing het elke dag.

2. Pesten, poeren, pakken, plagen,
zieken, zuigen, sarren ook,
dat is een woord, een woord dat stoort,
dat is geen woord voor vrede.

Refrein.

Schrijf onder iedere tekening wat jij zou kunnen doen om te helpen.

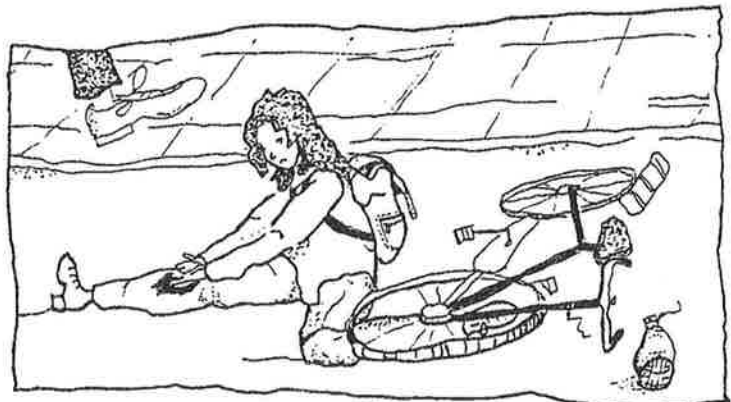
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Welkomstfeest!

Marieke was al een paar keer bij Rubina wezen spelen. Ze had tegen haar moeder gezegd dat ze een nieuw vriendinnetje had. Ze had niet verteld dat Rubina een zigeunerin was.

Rubina woonde met haar vader en moeder en twee kleine baby-broertjes in een nieuwbouwhuis. Het zag er anders uit dan bij Marieke thuis. Overal hingen schilderij met gouden krullijsten en de vensterbank was vol met beeldjes. De leren bank was lekker groot. Het liefst zaten Marieke en Rubina ieder in een hoek tegen de zachte kussens en dan vertelde Rubina waar ze allemaal geweest was. Rubina's moeder zette dan telkens een warme kop thee voor hen neer met heel veel suiker.

Op een dag kwam Rubina's vader vroeg thuis. Hij stapte op een zonnige middag de keuken binnen, pakte Rubina's moeder vast en begon zo maar een rondje te dansen in de keuken. 'Het is gelukt,' zei hij. Hij zong het bijna. Rubina ging naast hem staan en trok hem aan zijn mouw.

'Wat dan, papa? Wat is er gelukt?'

Hij tilde Rubina op tot ze bijna het plafond raakte. Toen knelde hij haar in zijn armen. Marieke zag dat hij tranen in zijn ogen had.

'We mogen blijven. Dit huis is van ons.'

Ineens zag hij Marieke op de bank.

'Weet je wat? We gaan feest vieren, feest voor iedereen. Marieke, zeg maar tegen je vader en moeder dat er zaterdag feest is en dat iedereen is uitgenodigd!'

Het ging niet gemakkelijk. Mariekes moeder werd eerst boos toen ze hoorde dat Marieke bij de zigeuners was geweest. En naar een feest wilde ze al helemaal niet. Ze durfde niet. Maar Mariekes vader vond het leuk.

'Ik moet vanavond naar voetbal,' zei hij. 'Ik zal ook tegen de anderen zeggen dat het feest is.

De mensen in het dorp durfden eerst niet zo goed. Vorige week wilden de meesten de zigeuners nog weg hebben. Ze wisten niet wat ze ervan moesten denken. Zigeuners in het dorp. De hele week werd er over gepraat. Mariekes vader probeerde iedereen over te halen. 'Je moet die mensen leren kennen,' zei hij. 'Anders weet je niet waar je het over hebt!'

Op vrijdag had het hele dorp besloten naar het feest te gaan. Toen werd Mariekes moeder ook wel nieuwsgierig.

Zaterdagmiddag gingen ze in hun mooiste kleren op weg. Marieke had een tekening gemaakt van een woonwagen en een man die viool speelde. Dat was de opa van haar oma. Ze wist wel dat de zigeuners nu niet meer zo leefden, maar ze vond het een mooi verhaal. Ze was er trots op.

Al van ver hoorden ze de vrolijke muziek. Voor het raam van Rubina's huis hingen allemaal slingers. De buitendeur stond open. Iedereen kon zo naar binnen lopen. Rubina stond bij de deur te wachten. Ze had een doek omgeslagen met grote rode bloemen. Toen ze Marieke zag, rende ze naar haar toe. Ze gaf Mariekes vader en moeder een hand.

'Wat fijn dat u er bent,' zei ze.

10 Een plaats van vrede!

Doelstelling

In deze laatste les leren de kinderen dat een plek van vrede te realiseren is. Voorwaarde voor het creëren van deze plek is dat de grondrechten van elk mens worden gerespecteerd en dat ieder mens de afspraken over goede manieren nakomt.

Verantwoording

In deze laatste bijeenkomst komt alles wat eerder is besproken samen: de stenen, de stoelen, de dans, de borden en **het pestprotocol**.

De kinderen hebben gezien dat zij zelf, op korte en op lange termijn, een actieve bijdrage kunnen leveren aan een positieve verandering van hun leefwereld. Deze verandering kan op verschillende manieren tot stand worden gebracht en zichtbaar worden gemaakt: door een open wijze van bouwen (stenen), door stoelen voor gasten neer te zetten, door feest te vieren (dans), door borden neer te zetten waar de juiste richting op wordt aangeduid, door afspraken met elkaar te maken (pestprotocol). Door deze veranderingen zichtbaar te maken, geven we aan de kinderen en aan elkaar een houding van optimisme mee. Plaatsen van vrede (salaam/shalom) zijn mogelijk.

Benodigdheden

- * werkbladen 10a, 10b en 10c
- * een groot vel papier
- * viltstift
- * voor extra verwerking: stenen, verf en krijt.
- * muziek voor de dans
- * werkbladen om mandala's te maken (hoofdstuk 4)
- * werkblad 10d

Overzicht van de werkwijze

1. Een kort gesprek naar aanleiding van werkblad 10a.
2. U leest het tiende deel van het Jozefverhaal.
Een kort gesprek over het woord 'vrede'.
3. Gesprek over verkeersborden. Invullen en inkleuren van werkblad 10b.
4. Invullen van werkblad 10c.
5. Gesprek over pesten. Opstellen van een **pestprotocol**.
6. De kinderen dansen een feestelijke dans rondom de stenen cirkel. Ze zingen het vredeslied Salaam-Shalom van werkblad 10d.

Uitwerking van de werkwijze

1. U deelt werkblad 10a uit. Hierop staan een aantal aanwijzingsborden die in het verkeer worden gebruikt met daartussen twee lege borden.

U schrijft op het bord of een flapover de woorden 'salaam' en 'shalom'. Deze woorden betekenen vrede en komen uit respectievelijk uit het Arabisch en het Hebreeuws.

U vraagt de kinderen wat vrede betekent. Vrede houdt in dat mensen in vertrouwen, in openheid en met een veilig gevoel naast elkaar kunnen leven.

De kinderen vullen de woorden shalom en salaam in op de lege bordes van werkblad 10a.

2. U leest met de kinderen het tiende deel van het Jozefverhaal. Aan het eind van het verhaal staat een voorbeeld van hoe mensen in vrede met elkaar kunnen leven. Na het verhaal vraagt u of de kinderen het woord 'vrede' in andere talen kennen. Deze woorden kunnen zijn: peace (Engels), Frieden (Duits), paz (Spaans), mir (Russisch), paix (Frans), pax (Latijn).
3. U deelt aan de kinderen werkblad 10b uit en vraagt hun wat ze op dit werkblad zien staan. Antwoord: Er staan verkeersborden op, zoals gebodsborden, verbodsborden en waarschuwborden. Vraag aan de kinderen waarom er verkeersborden nodig zijn. Antwoord: Verkeersborden zijn nodig om het verkeer te regelen, waardoor iedereen evenveel rechten heeft. Er mag geen recht van de sterkste heersen. Leg aan de kinderen uit wat de borden betekenen. De kinderen kleuren de borden in en schrijven de betekenis eronder.

Bord 1 is een verbodsbord; de kinderen kunnen eronder schrijven dat er geen auto mag komen en zij kunnen de rand rood kleuren.

Bord 2 is een verbodsbord; de kinderen kunnen eronder schrijven dat er geen bromfietsen mogen komen en zij kunnen de rand rood kleuren.

Bord 3 is een gebodsbord; de kinderen kunnen eronder schrijven dat daar alleen voetgangers mogen komen en zij kunnen het bord blauw kleuren.

Bord 4 is een gebodsbord; de kinderen kunnen eronder schrijven dat daar alleen auto's mogen komen.

Bord 5 is een waarschuwbord; de kinderen kunnen eronder schrijven dat de mensen in een auto of op een brommer uit moeten kijken voor herten. Ze kleuren de rand om het bord rood.

Bord 6 is een waarschuwbord; de kinderen kunnen eronder schrijven dat de mensen in een auto, op een brommer of op een fiets moeten uitkijken voor kinderen. Ze kleuren de rand om het bord rood.

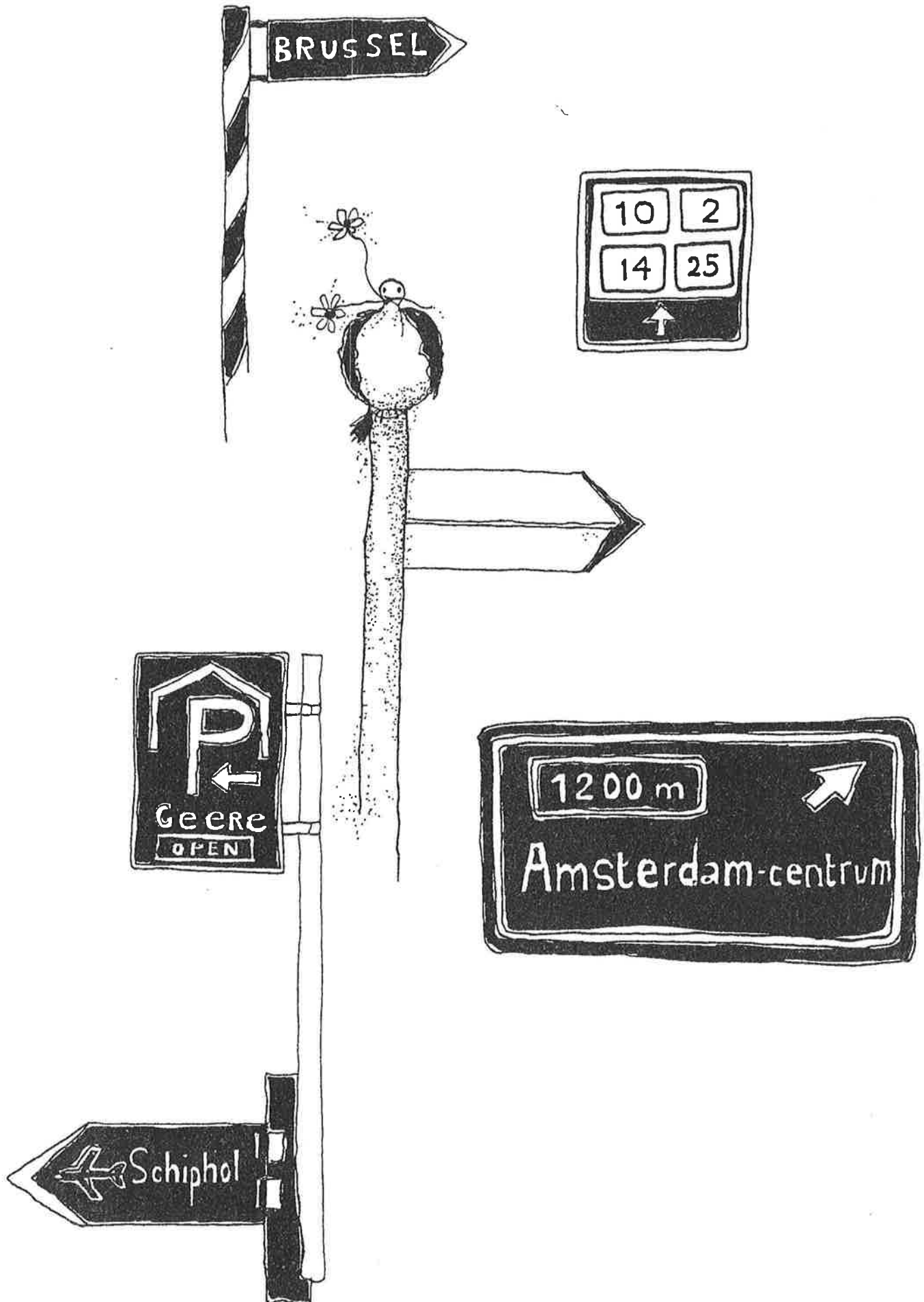
4. U deelt werkblad 10c uit. Op dit werkblad staan dezelfde borden als op werkblad 10b, maar nu zonder symbolen. De kinderen kunnen in de lege borden tekens en symbolen tekenen die zij van belang vinden om een veilige en vredige plaats te creëren. De reden waarom er verkeersborden nodig zijn, is al besproken bij verwerkingsvorm 3. Bij deze verwerkingsvorm kunt u bespreken dat er ook op andere gebieden afspraken en regels nodig zijn. Bespreek eerst met de kinderen hoe de borden kunnen worden ingevuld. Hieronder staan enkele suggesties.

Bord 1 en 2: De verbodsborden. Deze borden kunnen uitdrukken dat het terrein gesloten is voor dat wat het voor anderen verziekt: pesters, baasspelers, wapens, auto's, vervuiling, enz en deze borden kunnen in de cirkelrand rood ingekleurd worden.

Bord 3 en 4: De gebodsborden. Hierin worden die dingen getekend of geschreven die bijdragen aan een goed leefklimaat: kussende mensen, bloemen, dieren, vlinders, lege stoelen, caravans (voor woonwagenbewoners), bomen, bepaalde situaties zoals stilte, rust, dansen, muziek maken. De kleuren op deze borden zijn optimistisch en vrolijk: oranje, geel, blauw, groen, paars.

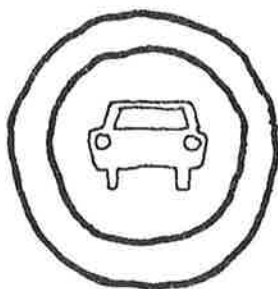
Bord 5 en 6: De waarschuwborden. Daarop kunnen afbeeldingen komen van mensen, dieren of dingen die we extra aandacht moeten geven: ouderen, kinderen, slakken, eenden, kikkers, vlinders, vogels.

Schrijf in de twee lege borden 't woord vrede in het Hebreeuws en het Arabisch.

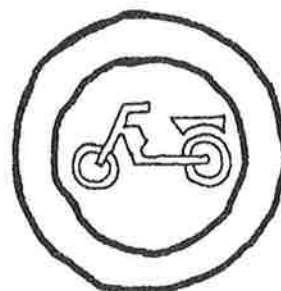

Schrijf de betekenis van de verkeersborden eronder en kleur ze.

.....

.....

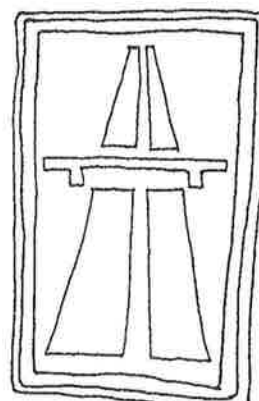
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

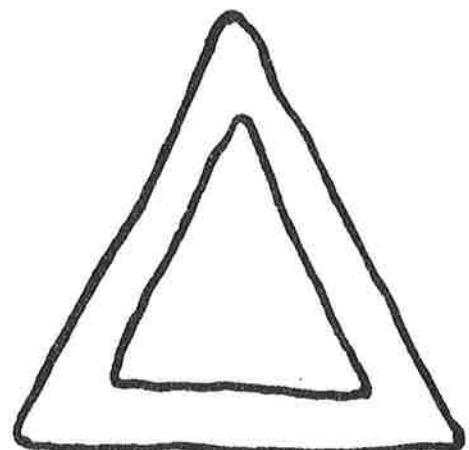
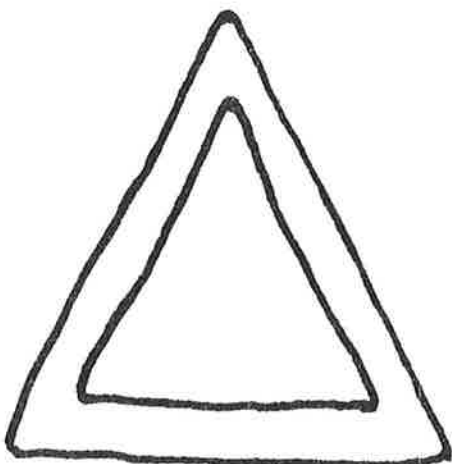
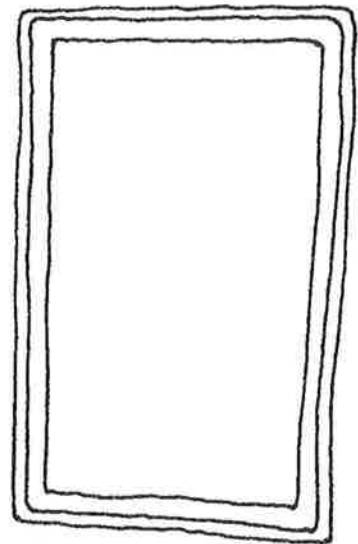
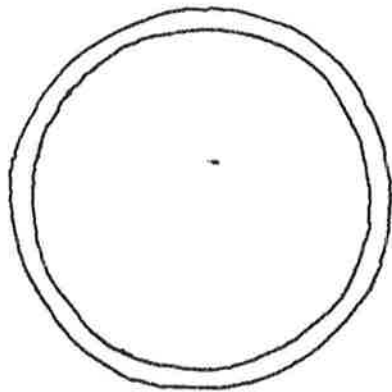
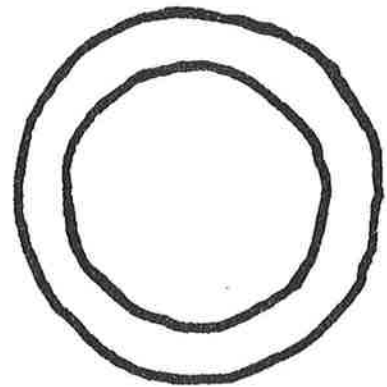
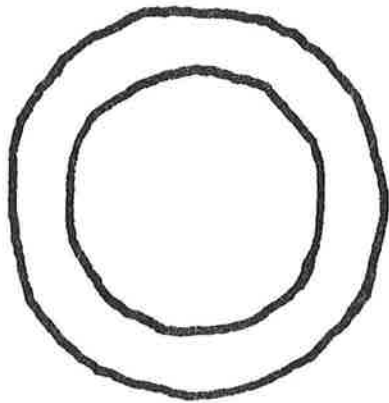
.....

.....

.....

Voor een plaats van vrede.....hoe zouden jouw borden er dan uitzien.
Wat zou je tekenen en welke kleuren zou je gebruiken?

Elk land dat heeft een woord

niet te snel!

1. El-(le)k land dat heeft een woord, je hebt het vast wel eens ge-hoord, een
 woord dat steelt, een woord dat heelt, dat is het woord voor vre-de.
 Refr.
 Frie-den, vre-de en sha-lom zing het mee, het
 is een droom zing het mee met har-de stem
 zing het el-ke mor-gen. Peace en pa-ce
 en ge-luk zing het mee, het kan niet stuk
 zing het mee zo goed je kan zing het el-ke dag.

2. Pes-ten, poe-ten, pak-ken, pla-gen, zie-ken, zui-gen, sar-tenook, dat
 is een woord, een woord dat steekt, dat is geen woord voor vre-de.

Refrain herhalen! N.B. Het liedje kan ook in c kl. t
 worden gezongen (1 toon lager)

Elk land dat heeft een woord
niet te snel! (begeleiding)

Handwritten musical notation for the first system. The treble staff contains a melody in 4/4 time with a key signature of one flat (B-flat). The bass staff provides accompaniment. Chords are labeled above the treble staff: d, F^b₄, g, and F^b.

Handwritten musical notation for the second system. The treble staff contains a melody. The bass staff provides accompaniment. Chords are labeled above the treble staff: C, a, d^b₄, A⁷, and d. A double bar line with repeat dots is at the end of the system, with the instruction "Ref. 2x" written to the right.

Handwritten musical notation for the third system. The treble staff contains a melody. The bass staff provides accompaniment. Chords are labeled above the treble staff: F, a^b₄, d, F, Bes, and a.

Handwritten musical notation for the fourth system. The treble staff contains a melody. The bass staff provides accompaniment. Chords are labeled above the treble staff: d^b₄, c⁷, F, a^b₄, d, and F.

Handwritten musical notation for the fifth system. The treble staff contains a melody. The bass staff provides accompaniment. Chords are labeled above the treble staff: Bes, C, F, and Fine. A double bar line with repeat dots is at the end of the system. Below the system, the instruction "Da Capo al Fine" is written with a repeat sign.

Four empty musical staves at the bottom of the page, consisting of two treble clef staves and two bass clef staves.